Leto XIX. Klagenfurt (Celovec), dne 8. marca 1939 Št. 10.

KOROŠKI SLOVENEC

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEC“ Klagenfurt, Viktringer Ring 26
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov: Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringer Ring 26

List za politiko, gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 10 Rpf.
Stane četrtletno: 1 RM — Rpf; celoletno: 4 RM — Rpf
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25·—; celoletno: Din. 100·—

Leto dni po priključitvi.

Leto dni smo državljani Velike Nemčije. Narodni socializem je nazor in evangelij nove naše države. Vse javno in dosegljivo zasebno življenje postavlja v službo naroda. Vsa politika, gospodarstvo, kulturna in socialna področja se morajo po njegovih načelih nahajati v službi naroda in narodne dobrobiti. Ta temeljni stavek narodnosocialističnega programa stoji ob začetku priključitve Avstrije kot Vzhodne marke k Nemčiji, v dejanju izvršene 13. marca minulega leta in potrjene z ljudskim glasovanjem sledečega 10. aprila.

Udružitev Vzhodne marke v Nemčijo je po letu dni domala izvršena. Narodni socializem je prodrl v vsa področja javnega in dosegljivega zasebnega življenja. Naj v kratkem pregledamo minulo razvojno dobo:

S tako zvanimi nürnberškimi zakoni skrbi država za čistočo plemena in krvi. Mešani zakoni arijcev in nearijcev so onemogočeni ali vsaj znatno otežkočeni. Zajamčeno mora biti zdravje bodočih zakonskih drugov, splavitev se težko kaznuje, v gotovih slučajih odreja država v interesu potomstva sterilizacijo, prekinitev nosečnosti je dovoljena samo v izjemnih slučajih. Mnogo se je storilo na zdravstvenem polju za mlade, rastoče družine. Novoporočenci lahko dobijo poročne podpore, številne družine so deležne otroških doklad, davčnih olajšav in drugih ugodnosti. — Narodni socializem skrbi za boljšo razdelitev zemlje, omogoča ustanavljanje novih kmetij, pridobiva nove kose zemlje z regulacijami in melioracijami. — Izredno pažnjo posveča vlada obrambnim nalogam. Ustanovila je močno vojsko na suhem, v morju in v zraku, moške državljane vežba v vojaških disciplinah do njihovega 45. leta, nudi vojaško izobrazbo tudi izven vojaške službe. Z gradnjo skladišč, utrjevanjem državnih meja in gospodarskimi ukrepi pripravlja oskrbo ljudstva za slučaj vojnih izbruhov. — V kulturnem pogledu uvajata stranka in država narodno-socialističnega duha in miselnost v vse narodne plasti, z organizacijo „Kraft durch Freude“ nudi delavcem možnost oddiha in počitka. Mladino obeh spolov je zajela v posebnih mladinskih organizacijah in jo vežba duševno in telesno. Saj postane ta mladina nekoč nositeljica stranke in države in naj predstavlja čisto, nemško pleme. — Izredno mnogo je država storila na gospodarskem polju. Zaposlila je vse brezposelnike brez izjeme, sama nastopa na delovnem trgu kot glavni delodajalec, nadzoruje socialne in zdravstvene prilike delavstva, zaposlenega v obrti, trgovini in industriji. V posebnem zakonu o ureditvi narodnega dela podrejuje tudi podjetništvo skupnim narodnim ciljem. Gospodarska politika države je zasnovana in začrtana v dveh štiriletkah. Država hoče razdolžiti kmeta, zajamčiti s tržnimi organizacijami primerne cene, kmečkim družinam hoče njihovo posest ohraniti neobremenjeno in neokrnjeno. Brezposelnega delavstva ni več, berači so izginili. V okvirju druge štiriletke skuša narodno gospodarstvo rešiti odvisnosti od zunanjega trga in vso delovno silo naroda stopnjevati do najvišje dosegljive višine.

Še so področja, ki bi jih morali omeniti: Obvezna delovna služba, ureditev pravičnih mezd in plač, skrb za brezhiben in pospešen promet, preprečitev bega podeželske mladine v mesta in k industriji, šolanje strokovnega delavstva itd. Roko v roki s tem se izpopolnjuje organizacija naroda v poklicnih organizacijah, preustrojuje se upravni aparat. Ves pravni red je dobil z narodnim socializmom nove fundamente. Državi stoji pri tem izrednem delu in načrtu ob strani narodno-socialistična stranka kot garant rednega in doslednega razvoja.

Ob tem pregledu in razvoju, ki mu v vsakdanjem življenju sledimo pri vsaki priliki, moramo priznati: Izreden je napor in izreden trud narodnega socializma za dobrobit in blaginjo naroda. Občudovanja vredne so žrtve, ki jih mnogi funkcionarji stranke in države doprinašajo še s svojim izvenpoklicnim delom. Priznati moramo, da je sleherni državljan lahko deležen velikega socialnega in gospodarskega skrbstva, ki ga prikazuje Velika Nemčija za socialno in gospodarsko zapostavljene. V enem letu je narodni socializem ustvaril mnogo, zelo mnogo. Docela je spremenil lice stare dežele, radikalno preuredil prej dosti razdrapano javno življenje, preusmeril ves gospodarski razvoj ter popravil mnoge, zelo mnoge bivše socialne krivice.

Najdragocenejša pridobitev pa je dokaz, koliko zmore že sam poedinec, kaj šele cela armada, če vodita delo železna volja in jasen načrt. Saj še niso pozabljeni časi, ko je ljudstvo menilo, da so vse bivše gospodarske, socialne in strankarsko-politične prilike nezmagljive in torej nespremenljive, in je zato zapadalo malodušju in skrajni brezbrižnosti. To, kar se danes godi med nami in se je že zgodilo pri nas tekom enega samega leta, je — to bi moral priznati tudi neprijatelj — **pravi in resnični triumf nezlomljive človeške in narodne volje.**

Naš pogled nazaj in naprej.

Zastopniki koroških Slovencev pri dež. vladi.

V petek 3. marca je sprejel g. deželni glavar Pawlowski ob navzočnosti gg. dež svetnikov Maier-Kaibitsch-a in Ernsta Dlaske odposlanstvo Slovenske prosvetne zveze, ki so ga tvorili gg. urednik Vinko Zwitter, zastopnik Roža Vertič Zdravko iz Borovelj in zastopnik Podjune Martin Wastl iz Lovank. Odposlanstvo je uvodno opozorilo g. dež. glavarja na obljubo, dano 7. aprila povodom svečanosti v Št. Jakobu v Rožu, **ki se je glasila, da bo celokupno slovensko kulturno življenje v Tretjem rajhu bolje zaščiteno kot pod bivšim režimom.** Položaj Slovencev je odposlanstvo na podlagi nekaterih primerov takole objasnilo:

Odposlanstvo se je pritožilo zaradi NSV-otroških vrtcev, ki sicer oskrbujejo slovenske otroke, a se na jezik in narodno pripadnost otrok nič ne ozirajo. — Uradna izjava g. dež. glavarja se je glasila, da so otroški vrtci ustanova nar. soc. stranke in da se jih lahko poslužujejo vsi državljani brez razlike ter da se **glede obiska ne izvaja noben pritisk.** Ugodnosti te ustanove se lahko vsakdo poslužuje po svoji prosti uvidevnosti.

Odposlanstvo se je v nadaljnem pritožilo **zaradi sedaj nemškega šolstva.** G. dež. svetnik Dlaska je izjavil, da je bil uveden nemški poukpovsod tam, kjer so to želela občinska zastopstva oz. za vzgojo odgovorni. Dež. glavar je dostavil, da se **učni jezik v šoli ravna načelno po željah za vzgojo odgovornih.**

Na pripombo slovenskih odposlancev, da so bile poedine slovenske kulturne prireditve prepovedane ali fizično preprečene, je g. **dež. glavar v smislu svoje obljube v. Št. Jakobu v Rožu ponovno izjavil, da je slovensko kulturno udejstvovanje načelno dovoljeno, v kolikor se s tem ne krši javni red in mir in v kolikor ni državno-policijskih pomislekov.**

Na navedbo slovenskih odposlancev, da je bila posameznim sodelavcem slovenskih kulturnih društev odtegnjena ali odbita podpora za otroke, je g. dež. glavar obljubil osebno intervencijo, kajti on sam da zastopa stališče, da morajo biti dobrin tega državnega zakona deležni vsi državljani brez razlike, v kolikor so voljni in sposobni zvesto služiti državi.

Glede razpusta slovenske Čitalnice v Glinjah, ki je bila razpuščena z odlokom dunajskega komisarja za društva na predlog dež. vlade, pojasnjujejo člani deželne vlade, **da razpusta ni odredila dež. vlada. Po nalogu g. dež. glavarja bo g. dež. svetnik Maier-Kaibitsch po proučitvi akta službeno vložil nov predlog.**

Slovenski gospodinjski tečaji niso dovoljeni, ker si državna kmečka organizacija pridržuje strokovno kmetijsko naobrazbo. Isto velja za nameravane tečaje nemških društev.

Končno so se odposlanci Zveze **pritožili zaradi odpusta odnosno premestitve predsednika prof. dr. J. Tischler-ja v Beljaku.** G. dež. glavar je k temu dal pojasnilo, da je bila premestitev potrebna iz službenih razlogov.

V svobodnem razgovoru se je izoblikovalo stališče deželne vlade v tem smislu, da se priznava samo narodnost onih, ki se zanjo izjavijo, tako da se slovensko govoreči Korošci lahko prištevajo k nemškemu kulturnemu krogu, v kolikor se sami za to izjavijo... Slovenski odposlanci so temu oporekali z utemeljitvijo, da je izjava k narodnosti stvar vzgoje in da je bila Slovencem ta možnost s šolo in delno oviranim kulturnim življenjem odvzeta. Naj sledi še pripomba, da razgovor, ki je trajal poldrugo uro, ni dovedel do načelnega razčiščenja obeh stališč, **namreč stališča zastopnikov deželne vlade, ki so zagovarjali subjektivno načelo narodne pripadnosti po svobodni odločitvi posameznikovi, in stališča slovenskih odposlancev, ki so zagovarjali mnenje, da je narodnost načelno podana po občevalnem jeziku.**

Grobovi junakov. B. Kaufmann

Novi papež Pij XII.

„Naznanjam vam veliko veselje — habemus papam — imamo papeža kardinala **Pacellija — Pija dvanajstega“,** tako je oznanil v četrtek 2. marca ob 6. uri zvečer zvonki glas ogromni množici, ki je na trgu sv. Petra nestrpno pričakovala izvolitev novega poglavarja vesoljne Cerkve. Četrt ure nato se je novi papež Pij XII. pokazal v spremstvu na balkonu cerkve sv. Petra, odkoder je podelil svoj blagoslov „urbi et orbi — mestu in vsemu svetu!“ Potem je sv. oče stopil nekaj korakov naprej, množice so prisluhnile, misleč, da bo novi papež govoril. Toda Pij XII. je samo razprostrl obe roki in se zopet umaknil. Ljudstvo pa ga je navdušeno pozdravljalo in pričelo prepevati nabožne pesmi in himne.

Kardinal Pacelli, ki izvira iz pobožne in plemenite rimske družine, je bil za vrhovnega poklavarja katoliške Cerkve izvoljen ravno na svoj 63. rostni dan, letos 2. aprila pa bo praznoval štiridesetletnico svojega mašništva. Leta 1901. je bil dodeljen Kongregaciji za izredne cerkvene zadeve, star komaj 25 let. S 27. letom je postal profesor cerkvenega prava v rimskem bogoslovju, kmalu nato pa profesor za cerkveno diplomacijo na visoki šoli „Pontificia Accademia dei Nobili Ecclesiastici“. Na tem mestu je dolgih pet let deloval s tolikim uspehom, da je bil l. 1911 imenovan za podtajnika, l. 1912 pa za tajnika v Kongregaciji za izredne zadeve. Vmes je že 1905 postal papežev hišni prelat.

V Kongregaciji za izredne cerkvene zadeve se rešujejo cerkveno-politične zadeve celega sveta. Za obravnavanje teh velikih vprašanj je treba mož izrednih osebnih sposobnosti, obsežnega znanja in velikega značaja. Uradovanje cerkvene diplomacije je visoka umetnost in v Evgeniju Pacelliju je našla v najkrajšem času pravega umetnika, ki je, čeprav še mlad, stal v prvi vrsti cerkvenih diplomatov in prelatov. L. 1917. ga je poslal papež Benedikt XV. kot nuncija v Monakovo, po-

zneje je prišel v istem položaju v Berlin, kjer je ostal do l. 1929. Leta 1930. ga je papež Pij imenoval za državnega tajnika. Kakor vedno in povsod je bil kardinal Evgenij Pacelli tudi na tem visokem mestu srčen in neustrašen borec za pravice Cerkve, vnet branilec miru, viteški zaščitnik pravice in resnice, obenem pa usmiljen oče ubogih.

Iz naše države

Min. preds. Göring govori o letalstvu — Minister Goebbels poudarja potrebo kolonij — Pokr. vodja Bürckel odreja znižanje cen za tekstilno blago in čevlje.

Minuli teden je nemška letalska zveza priredila letalski dan, na katerem je govoril **generalfeldmaršal Göring** in med drugim dejal: **„V oboroževanju ima Nemčija še danes premoč pred nasprotniki in bo držala to premoč za vsako ceno. Zgradila bo še toliko število letal, kakor si ga najbolj drzna domišljija ne more predstaviti.** Skrbela bo nadalje za to, da bo glede surovin kolikor mogoče neodvisna od inozemstva. **Zadnja kaplja potu nemškega naroda bo šla za armado.“**

O priliki otvoritve 1. vsedržavnega sejma v Leipzigu je govoril **minister Goebbels,** ki je navajal med drugim strahote blokadnih let med svetovno vojno in naglasil, da **velika nemška država sličnih poizkusov ne bo več dovolila.** A tudi ne bo več trpela, da ostane med revnimi narodi sveta in s svojim skromnim narodnim bogastvom doma preživlja izredno število ljudstva.

Na Dunaju je govoril **pokr. vodja Bürckel** o nujnosti znižanja cen: **„V dogledni dobi je treba avstrijske cene približati cenam v bivšem rajhu.** Zaenkrat se določi razlika nakupnih in prodajnih cen za tekstilije, obleko, nogavice, čevlje in vezenine, nadaljne ureditve bodo sledile.“ Vodja Bürckel je navajal, da **bolehajo mnogi arijci na židovski bolezni** in da bo treba s to moralo napraviti konec. „Ne govorite več o Kristusu in mislite na blago in ne **pojte več „Deutschland über alles“ in menite profit!“** Kljukasti križ sme krasiti samo častivrednega trgovca.

13. marec je v vsej državi praznik in ga bodo šole in korporacije primerno praznovale.

V Berlinu je bila otvorjena razstava starojaponske umetnosti. Prisoten je bil tudi kancler **Adolf Hitler.**

Začele so se predpriprave za **20. april,** ko bo kancler **Adolf Hitler praznoval svoj 50. rojstni dan.** Proslave bodo predvsem v znamenju Hitlerjeve mladine.

Vesti iz Jugoslavije.

Proračunska razprava se je pričela. — Na poti k federaciji jugoslovanskih narodov.

Od bivše Stojadinovičeve vlade izdelani finančni zakon je Cvetkovičeva vlada v smislu svoje nova notranje politike nekoliko spremenila. Črtala je naslednje točke: Policiji se dovoli izjemno stališče, po katerem policijskih uradnikov in orožnikov ni več možno zasebno tožiti, uradnikom je pod kaznijo prepovedano sodelovanje v političnih strankah, vlada sme odstavljati občinske svete in imenovati komisarje, ustanovi se ministrstvo za narodno vzgojo. — Hkrati je vlada pristala na **večjo svobodo tiska in zborovanj,** prepovedala je **nošnjo uniform** organizacij vladne stranke.

Marsikako razčiščenje so prinesli govori raznih poslancev. Slovenski poslanec Gabrovšek je med drugim dejal, da je treba hrvatsko vprašanje čimprej in popolno rešiti, kajti **„mi Slovenci, ki smo na meji dveh velikih narodov, toliko bolj občutimo, kaj nam je in nam mora biti močna in dobro urejena Jugoslavija“.** Slične misli so prinašali tudi srbski in hrvatski poslanci. Proračun je bil nato sprejet z 281 glasovi.

28. februarja se je mudil pri **knezunamestniku Pavlu** bolgarski **kralj Boris** in imel z njim daljši razgovor.

Nemci v Jugoslaviji.

Predzadnji petek je **predsednik jugoslovanske vlade Cvetkovič sprejel odposlanstvo nemške manjšine,** katero je vodil senator Grassl. Odposlanci so predložili **pet zahtev: Zemljiško-prometna postava,** ki ogroža posest nemške manjšine, **naj se odpravi.** — V vseh banovinah, kjer živijo Nemci, naj se imenujejo **nemški banovinski svetniki. — Nemško ljudsko in srednje šolstvo je treba izgraditi** ter zato omogočiti primerno število nemških učiteljev. — **Pravila nemške kulturne zveze** naj se potrdijo. — Onemogoči naj se **krivično postopanje podrejenih organov** proti pripadnikom nemške manjšine. — Min. predsednik je uvodno naglasil, da je njegova **želja, da se nemška skupina v Jugoslaviji neovirano in svobodno razvija** in da bo izposloval za to potrebne predpogoje. Obljubil je svojo pomoč za navedene zahteve ter odposlanstvo naprosil, naj se obrne še do pristojnih posameznih ministrov.

Ostala politika.

Ureditev društev bivše Avstrije. Dunajski „Völk. Beobachter“ poroča, da je obstojalo pred priključitvijo v Avstriji 115.000 raznih društev. Skupno premožneje presega dve milijardi mark. Nastavljenih je bilo v društvih okrog 25.000 oseb. Od vseh društev je po priključitvi ostalo še 5000, dočim je bilo 110.000 društev razpuščenih. Po poročilu lista so preostala društva včlenjena v narodno-socialistične organizacije.

Grof Ciano je bil na Poljskem. Italijanskega zunanjega ministra so v Varšavi in drugih poljskih mestih prav svečano sprejeli. Razgovori so se tikali poglobitve obojestranskih odnošajev. Na lovu, ki je bil prirejen na čast italijanskemu gostu, je bilo ustreljenih 35 divjih svinj, trije risi in ena lisica. Ko je grofica Ciano ustrelila prvo divjo svinjo, jo je lovski čuvaj po poljskem običaju pomazal po licu s krvjo divje zverine.

Neuspeh palestinske konference v Londonu. Upi na neodvisno židovsko državo v Palestini so vsaj zaenkrat pokopani. Židovski zastopniki so namreč ogorčeno zavrnili angleški predlog delitve Palestine v tri dele, od katerih bi eden imel pretežno židovski značaj. Pa tudi Arabci se z Angleži nikakor ne strinjajo. Vendar postopajo zmernejše in bodo od konference tudi več odnesli. Sluti se, da bo Anglija svoj načrt tudi brez pristanka židov izvedla. — V Palestini se je medtem pričel židovski teror, ki naj Angleže vklone.

Strašna eksplozija na Japonskem. V mestu Hirakata je zletela v zrak velika municijska tovarna. Pri tem sta bili porušeni dve predmestji. 1400 ljudi je bilo na mestu mrtvih, ranjencev je več tisoč, porušenih je okrog 900 hiš in 10.000 ljudi je brez strehe. Eksplozija je vzbudila veliko upropaščenje.

Japonci ponujajo Kitajcem mir pod sledečimi pogoji: Stvori naj se nova kitajska vlada, v kateri Čangkajšek ne bo več predsednik, Kitajska naj pristopi h protikomunistični pogodbi in naj se odreče severnim pokrajinam notranje Mongolije. Po pisanju angleških listov vlada med Japonci močno razpoloženje za mir s Kitajci. Vojna namteč ni prinesla tega, kar je Japonska pričakovala. Japonske mirovne pogoje bo Kitajska najbrže zavrnila.

12. marca bo kronanje Pija XII. V Vatikanski državi pripravljajo kronanje novega papeža, ki bo 12. marca. Obredi se bodo vršili na balkonu cerkve sv. Petra, da jih bo lahko gledalo milijon ljudi. — O izvolitvi novega papeža se izve še to, da je bil izvoljen z vsemi glasovi že pri tretjem glasovanju. Papež si je privzel geslo „Po pravičnosti k miru!“.

Naš list se odslej tiska v Celovcu!

Prezident državne tiskovne zbornice v Berlinu je odredil, da mora založništvo **„Koroškega Slovenca“** in **„Mladega Korotana“** svoja lista odslej tiskati v Celovcu. **Po pogajanjih z nekaterimi tiskarnami v Celovcu se je založništvo odločilo, da odda oba naša slovenska lista v tisk tiskarni J. Leon sen., ki ima svoje podjetje v Domgasse.**

V tiskarni dunajskih Čehov je bil začel izhajati že 19. letnik „Koroškega Slovenca“. Skrb in ljubezen, s katero so gospodje češke tiskarne vršili delo okrog našega lista, je bila nad vse hvalevredna. Radevolje so olajševali odgovorno delo uredništva in uprave ter bili vsikdar izredno uslužni in naklonjeni. Prostodušno naj priznamo, da nam ločitev od Dunaja nikakor ni bila lahka in da **ohranimo veliko naklonjenost dunajskih Čehov in osobja češke tiskarne** — predvsem tiskarniškega ravnatelja g. Antona Machata — **v hvaležnem spominu. Hvala jim za požrtvovalno delo za slovenski koroški tisk!**

Celovška tiskarna Leon sen. nas je z veseljem sprejela in bo po zagotovilu lastnikovi in obratovodje skušala ustrezati našim in naših naročnikov željam. Pozornost tiskarne za primerno in lepo obliko slovenskega tednika naši čitalci lahko razberejo iz današnje številke.

Prof. dr. J. Tischler premeščen!

Dne 20. m. m. je predsednik Slovenske prosvetne zveze prof. dr. Tischler med dopoldanskim poukom sprejel telefonsko obvestilo, naj ukine poučevanje na beljaškem zavodu. — 1. marca je nato sprejel od dež. šolskega sveta pismo sledeče vsebine:

Št. 2928/1939

Gospod
dr. Joško Tischler
profesor
v Beljaku
Gornji deški zavod.

Minister za notranje in prosvetne zadeve, odd. IV, Vam je z odlokom z dne 24. februarja 1939 štev. IV-2a-310.321-d odkazal službovanje v področju dež. šolskega sveta na Predarlskem (Vorarlberg).

Z današnjim dnem ste od svojega dosedanjega mesta odslovljeni in Vam je naročeno, da se v svrhe nastopa službe takoj javite dež. šolskemu svetu na Predarlskem in sprejmete službeno mesto, ki se Vam bo imenovalo.

Ernst Dlaska e. h.

Podlistek

Vajansky — Fran Albrecht

Leteče sence.

Povest iz življenja slovaškega ljudstva.

(7. nadaljevanje.)

Eli se je zdela ta misel silno smešna: Rektorjev Miloš zdolžuje svoj vrat čez plot, čez potok prav tja pod lipo.

„Bilo bi sicer tudi neko manj čarovniško sredsto. Ne le „zijati“, tudi skakati znam čez tuje plote.“

„Ostaniva si prijatelja samo na distanco,“ je s smehom rekla Ela in šla domov.

„„Do svidenja! Hvala za medeni kolač!“

Ela je izginila skozi duri.

Miloš je dolgo strmel v čiste valove potokove. Zaman, postrv je izginila. Miloš je mrzil ves dom Jablonskega iz dna duše — ampak današnji pojav Elin ga je presenetil. Presenetil ga je njen glas, njena elastična hoja. Zamišljen se je vrnil domov. Nedolgo za tem je prišel Dušan in ga povabil na izprehod na travnik. „Tam si lahko žužkov nalovite,“ je rekel. Prijatelja sta sedla na lojtrski voz in odrinila k reki. Na levem bregu so se razprostirali napol pokošeni travniki. Vesela gruča koscev je pravkar zajtrkovala. Zvenel je ostri glas brušenih kos. Tupatam je zavriskal kateri grabcev. Mrva je opojno dehtela. Na svežem senu pred senjikom sta ležala oba prijatelja. Na nebu visoko so stali beli oblaki, tako prozorni, da se je skozi njih ovoj modrikalo nebo.

„Ne razumem vaše antipatije,“ je pričel Dušan, „ko vendar spada ta starec k boljšim ljudem. Vidite, ta človek ni samo ohranil, kar je podedoval, marveč je to s svojo ostroumnostjo in pridnostjo še razmnožil. To je razveseljivo znamenje.“

„Kaj zato, če živi v urejenih razmerah, ko pa služi ničvredni misli!“

„To se lahko izpremeni — človek ostane, urejene razmere ostanejo. Kaj pa bi imeli tam od Kazimirja Podolskega, najsi bi tudi služil dobri ideji? Jonas Zweigenthal bogati od njega, in ta se, bogme, ne izpremeni nikoli. Jablonsky ima otroke — oni se lahko še obrnejo na pravo pot. Otroci Jonasa Zweigenthala nikoli.“

„Kaj židinja — kaj kišasona! Eno kot drugo — sam ničvreden plevel!“

Dušana je zabolelo srce.

„Vi ste trdi!“

„Da, a ta vaša mehkoba vodi daleč! Naša mehkost nas tlači k tlom. Povsod siromaštvo, podlost, suženjska domišljavost — za podlago vsemu pa je ta slavna mehkost! Z vilami po Zweigenthalovcih in Jablonskih!“

„Gotovo bi ne sodili tako strogo in ne metali Jablonskih s Zweigenthalovci v en koš, ako bi poznali pravo bistvo teh ljudi. Verujte mi, pod tujimi oblikami se krije tam čista slovaška priroda. Oni so v svoji notranjosti bolj slovaški, negoli mi, teoretiki.“

„Tukaj je vse laž, celo zrak, ki ga dihajo. Z lažjo nočem sklepati pogodb. Kdor ni z menoj, je proti meni.“

„Življenje veli drugače, prijatelj moj. Mogoče, da je naše strogo oddeljevanje zakrivilo mnogo zlega. Jaz hodim k Jablonskim že nekaj let. Oni vedo dobro, kako jaz mislim. Ne vsiljujem jim svojih misli. A najsi tudi molčim, čutim, da moja navzočnost pomirljivo vpliva na vso rodbino. Po nekaj nemških in madžarskih frazah prične vsa rodbina kar sama govoriti slovaško in potem že ne daj bože, da bi šlo iz toka. Vidite, tudi to nekaj pomeni!“

„Hvala lepa; če je rana, mi je popolnoma vseeno, ali jo razrežeš z nizozemskim[1] nožem ali s slovaškim pipcem. Treba je rezati.“

„Raba slovaščine v tako ugledni rodbini ne pomeni nič?“

„Nič! Zakaj pa z njo ne zahajajo v mesto, na bal, v toplice? Cunja jim je, cunja kuhinjska! Hvala zu takšno milost. Je mar katere izmed hčera Jabonskega prečitala eno samo vrstico? Ali pozna ubogo pikico nad slovaškim i?“

„Pozna več nego to. Slovaščino diha, iz njih bistva dehti sladki vonj. V nas ni poeta, ki bi znal načrtati to čisto slovaško prirodo. Naši pesniki oddajajo za tuje črepinje jedro samobitnosti. Odtod ta monotonija v njih delih, tako se dogaja, da zdehamo celo mi, ki jih čitamo navdušeno.“

„Pa naj bi dišala kot saronska roža in dehtela od timijanov vesoljnega orijenta, jaz bi svoj nos obrnil stran,“ je sirovo rekel Miloš in se raztegnil na mehkem senu v celi dolžini svojega slokega telesa.

Veselo so prepevali škrjanci: roparski ribar je s krili trepetal nad reko.

„Dovolj imam,“ je dejal po prestanku Dušan. „Idiva v Podolje. Tam boste videli staro plemiško gnezdo. Kazimir me je vabil k sebi; pogledava, kaj je z njim.“

„Mar mi je.“

Prijatelja sta sedla na voz. Krog poldneva sta dospela do krčme v Podolju.

Jonas Zweigenthal je prihitel na prag hiše.

„Je doma gospod Podolsky?“ je vprašal Holan.

„Doma! Kaj poveste novega?“

(Dalje sledi.)

*) Nicozemci so naseljeni na Ogrskem.

Širom naše zemlje

Pred 75 leti v Celovcu. V januarju leta 1864 se je vršila v Celovcu slovesna otvoritev narodne čitalnice. Slavnostna dvorana je bila slovesno okrašena s slovenskimi barvami, ob koroškem grbu in državni zastavi je vihrala slovenska trobojnica. Otvoritve so se udeležili odločni gospodje, dame in gospodične, navzočih je bilo mnogo duhovnikov, učiteljev in kmetov. Prireditev sta posetila tudi dež. predsednik Schluga in dež. glavar grof Goess. Dvorana ju je sprejela s trikratnim „živio!". Zadnja točka sporeda je bila pesem „Naprej zastava slave!". Potek prireditve je opisal v „Novicah" župnik Matija Majar.

Dolina. V romarski cerkvi v Dolini se bodo vršile vsak postni petek do cvetne nedeljo postne pobožnosti. Ob 7. uri zjutraj bo križev pot, nato sv. maše (4 do 5) in pridigi v obeh dež. jezikih. Med sv. mašami prilika za sv. spoved. 10. marca bo prva postna pobožnost. — Župni urad Pokrče.

Izpred Dobrača (Feistritz a. d. G. — Bistrica na Zili). — Na pustno soboto smo imeli pri sv. Martinu kar dve poroški. Čičejev Mihal je vodil pred oltar svojo izvoljenko Marijo Romavh iz Zmotič. Kolarski mojster Godec Franc pa si je izbral za življenjsko družico pridno Mojco Pipp, pd. Zotlerjevo. Družinama želimo obilo sreče na novi poti, ostaneta naj zvesti narodu in mu vzgojita krepak, zaveden naraščaj! — Zima nas je letos hudo varala. Zgodnji sneg nam je obetal lepo pot s hribov, vsled toplote pa je kar skopnel in mučiti smo se morali s težkimi hlodi pri slabem potu in delno kar po kopnem. Še sedaj bi ga rabili, pa kaže, da smo že v vigredi. — Naše „Holandke" so se vrnile domov, pa se jim dostikrat stoži po lepotah nove domovine. Naj bi jim domači ženini prav kmalu dali priliko, da se vživijo v domače razmere.

Achomitz-Zahomc. Pustni pondeljek je praznovala vsa naša vas. Vrli naš mizarski mojster Kajšlnov Drejc je povabil vse fante na veselo ženitnino. V svojo lično hišico je pripeljal novo gospodinjo Lenko Schaubachovo. Do ranega jutra je vesela družba praznovala veseli dogodek pri Hrepcu in še mi smo se veselili z luštnimi svati, Naj bi ostala med nami in se radovala tihe sreče in božjega blagoslova ter ostala zvesta člana svoje narodne družine! — Tudi mi se hudujemo na pokvarjeno zimo. Sedaj pa spravljamo kamen h potoku, da ga nam bodo v vigredi regulirali. S tem nam bo odvzeta zelo velika skrb, ker je mali potoček v spomladi in jeseni rad zdivjal in nam kot hudournik delal škodo na njivah in vrtovih. — Hud udarec nas je zadel. Izgubili smo naše lepe planine. Pri tem je najbolj prizadet Zahomc, ki izgubi lepi Breznik, to za mlado živino tako pripravno planino, in še nad polovice planine pod Vršičem. Nismo si še na jasnem, kako bomo v bodoče našo živinorejo uredili.

Izpred Golice. (St. Jakob i. R. — Št. Jakob v Rožu). Na pustni pondeljek sta stala pred oltarjem župnijske kapelice Pečnik Hanjžek, pd. Brešanov v Kotu, in Micka pd. Prikajževa v Svatnah. Hohcetni obed se je vršil na ženinovem domu. Mnogo sreče! — Gostilna v Narodnem domu je še vedno zaprta, ker oblast tudi na priziv ni potrdila predlaganega najmenika. — Iz preiskovalnega zapora se je vrnil mizarski mojster Miha Amruš. Zlobni ljudje so ga ovadili zaradi prestopka kazenskega zakona. Ovadba se je nato izkazala kot neresnična. Uglednemu mojstru je z hitrim postopkom dano polno zadoščenje. — Pri odkladanju hlodov v Podroščici se je ponesrečil Janez Dissinger, pd. Erjanov v Veliki vesi. Hlod mu je padel na nogo in mu jo zlomil. Nahaja se v beljaški bolnici. — Nagelnov atej še vedno bolehajo na posledicah mrtvouda. Želimo jim kmalošnjega okrevanja. — Pokopali smo Marijo Ulbing, pd. Hanjželnovo mater v Kotu. Rajna je bila pridna, verna gospodinja. R. i. p.

Nesreča pri delu. (St. Martin — Šmartin pri Rožeku.) Mladega, komaj 20 letnega čevljarja Avgusta Wucelo je dosegla huda nesreča. S čevljarskim nožičem je rezal usnje, pri tem spodrsnil ter se zabodel v črevo. Rana je bila precej globoka, črevesje pa ni poškodovano. Prepeljali so ga v bolnico v Beljak.

Köttmannsdorf-Kotmara ves. Že dolgo nam žalni zvonovi že niso peli. 23. m. m. pa so prinašali žalostno vest, da je nenadno preminula gospa Marjeta Müller izpod Čahorč. V sredo še se je mudila v Celovcu po opravkih, zvečer ji nenadno postane slabo in takoj nato je izdihnila. Rajna je bila stara komaj 30 let in je bila rodom od Kajžnika na Mačah. Sedem let je živela svoji družini in zapušča dva otroka. Pogreba se je udeležila velika množica ljudstva. V imenu fare so se od rajne poslovili g. župnik in pri tem navezali na besede: Ne pričakuj velike tuzemske sreče, ker je človeško telo kakor trava, ki danes zeleni in se jutri posuši! Naj bo rajnici domača zemlja lahka, zaostalim naše iskreno sožalje! — Dosedanji naš župan Hallegger Franc, pd. Primož, je bil odstavljen in na njegovo mesto imenovan g. Butzi Herman pd. Mišov v Kotmari vesi. Na mesto dosedanjega krajevnega kmečkega vodje Gabrijela Keznarja, pd. Jarca na Plešivcu, je bil imenovan za vodjo kmetov Markowitz pd. Kumer v Čahorčah.

Gablern-Lovanke. Dne 17. m. m. smo spremljali na zadnji poti širom Podjune znanega pevca-tenorista Lorenca Lipnika. Rajni je imel božji dar petja in je menda nastopil že v vseh podjunskih farnih cerkvah kot pevec v božjo čast. Poklicno je bil tesar in domači mesar. Bil je uslužnega značaja in ga bodo mnogi pogrešali. Dosegel je 43 let. Rajnemu večni mir, Sovakovi družini naše sočutje!

Koroški drobiž: V Celovcu je minulo nedeljo bivalo 35 urednikov iz bivšega rajha. — Minuli petek se je v poedinih velepodjetjih dežele vršilo skupno 37 delavskih zborovanj. — Dne 19. marca je dan nemške vojske. V Celovcu so predvidene posebne prireditve. — To nedeljo je dan z „eno rihto" (Eintopfsonntag). — Pri Žopračah so našli v Dravi utopljenega 12 letnega Franca Schuppe. — V Velikovcu je umrl nar. soc. funkcionar Korepp. — V kamnolomu pri Rikarji vesi se je ponesrečil delavec Peter Gregori.

Naša prosveta

Kapljica v jezeru.

Si že kedaj zajel kapljico iz jezera? Kako je majhna, neznatna, brez barve in brez oblike! Kapljica je podobna kapljici in naj si je odvzeta temu ali drugemu jezeru. Vedno ostane neskončno majhen košček neizmerne vodne množine, vsak vetrič jo odpihne, vsak trenutek ti lahko izpuhti v zrak.

Pa ste že kedaj videli stotisoč in milijon in milijardo kapljic združenih v jezero? To pa je skrivnostna sila, barvitost, oblika, globina. Nebo, sonce, zvezde in luna se v njem zrcalijo, njegove vode se nahajajo v čudovitem krogotoku med soncem in nižino, v davninah pred stotisočletji se je pojavilo na svojem kosu zemlje, okolica žive in mrtve narave se mu je prilagodila. Večna je njegova mladost.

Ti si kapljica! Neznatna, brezbarvna, brezoblikovna. Neznato ne ali prav nič se ne razlikuješ od drugih kapljic, vedno ostaneš neizmerno majhen košček velike družine, vetrič te je prinesel in vetrič te odpihne. V narodu pa si sila, barvitost, globina in oblika. Nebo se zrcali v tebi, sonce in zvezde se bratijo s teboj, živa narava se slika na površini. V davnini si se narodil in večno mlad ostaneš. Viharji ti ne morejo do živega, suša te ne bo izčrpala, živina te ne bo popila, rastlina te ne vsrkala. Vse to je tvoj dar, če se spojiš s tisočerimi in milijonskimi kapljicami v veliko jezero svojega naroda, katerega dna ne pozna in ga še ni izmeril noben učenjak.

Še več! Vsako jezero ima svojo barvo in svojo vodno sestavino. Okolica z hribi in gorami daje vsakemu njegovo svetlobo in barvitost. O Preseškem jezeru tam pri Šmohoru pravijo, da je vedno nemirno, lahno pozibljajoče se površine in še nekam sivo od peščenih ziljskih tal. Baško je kakor mirno, modro očesce, nikdar skaljeno, vedno v dostojanstvenem miru, kot je gora Jepa na njegovem južnem bregu. Raztegnjeno kakor okolica je Vrbsko jezero, brez večjih globin in širin. Planinsko vzdušje vlada pri Zablatniškem jezeru, odmaknjeno je, kakor je vsa njegova okolica nekam skrita, sanjava, planinska. — Še o narodu bi lahko dejali, da se kot v površini jezera zrcali v njem vsa njegova okolica sosedov, zgodovine in da se z njegovih potez bereta duh in zemlja, ki ga obdajata in polnita. Vse te pestrosti in barvitosti je deležna mala kapljica v jezeru in je deležen vsak poedinec v narodu. Vse premalo se zavedamo, da izhaja dobršen kos našega osebnega značaja, naše duhovitosti in darovitosti iz naroda kot neizmernega rezervoarja duha in duševnosti.

Bodimo kapljice v jezeru svojega naroda!

Keutschach-Hodiše. V nedeljo 19. t. m. imajo člani društva „Zvezda" ob 10. uri dop. strogoobvezen sestanek s pestrim sporedom: petje, prizori in govor o dednih kmetijah.

Društvom! Iz mnogih krajev nam poročajo, da pripravljajo društva svoje vigredne prireditve. Prav je, da se tudi v bodoče poslužimo pravice kulturnega udejstvovanja, ki nam jo je zajamčil g. dež. glavar tudi o priliki zadnjega sprejema. Odbori naj skrbijo za pravočasno prijavo okrajnim glavarstvom (sedaj: Landrat) in krajevnim vodjem nar. soc. stranke ter naj čas in kraj prireditve javijo tudi centrali!

Eno, dve iz kulturne Slovenije: Ljubljanska prosvetna zveza priredi v dneh od 22. do 29. majnika romanje Slovencev v Rim. — Od 25. do 30. julija t. l. bo v Ljubljani svetovni kongres Kristusa Kralja, za katerega predpriprave so se že začele. — V založbi družbe sv. Mohorja v Celju so izšle koncem minulega leta sledeče knjige: Jože Cvelbar: Izbrano delo, Sonja Sever: Čevljarček Palček, Janez Jalen: Cvetkova Cilka, Inž. Turk: Pašništvo, molitvenik: Eno je potrebno. Veliko pozornost je vzbudilo osemnajst izvirnih lesorezov Franja Goloba, ki ponazorujejo pod geslom „Liepa je kranjska dežieva, Še liepša je Žiljska dolina" sedem slovenskih koroških narodnih pesmi. Razkošno opremljena knjiga je na književnem trgu izreden pojav. — Naj iz vrste številnih drugih novoizišlih knjig zabeležimo še zanimivo zgodovinsko razpravo Albina Prepeluha: Pripombe k naši prevratni dobi.

Naše gospodarstvo

Apna prosi zemlja!

V primeru z zemljo, prenasičeno s kemičnim hranivom, je naš grunt še do mala neizrabljen in nedotaknjen. Pa to ravno ni dobrota. Kot je napačno, če bi kdo z umetnimi gnojili hotel izžeti iz zemlje njeno skrajno rodovitnost in bi ne mislil naprej, je ravno tako napačno, če kdo svoj grunt prepušča ponajveč naravnim silam in se slepo zanaša na dobro letino. Pomislimo nekoliko, kako je bilo nekoč z našo živino. Še danes je v suhih letih tudi živina suha in razbiramo dolge zime z njenih upadlih hrbtov. Spominjamo se celo časov, ko je bila priprava zimske krme skoro neobičajna in so vigredi vozili oslabelo živino z bruni na pašo. Ni še minulo petdesetletje, ko so zemljo obdelovali na ta način, da so njive izmenoma vsako tretje leto počivale: Gnojenja skoro niso poznali. Ko so nato odkrili v gnoju neizmerni zaklad najprimernejšega hraniva za njive, so mnogi kmetje kar zastrmeli. Gnoj je omogočil redno vsakoletno obdelovanje. Poznamo tudi že menjavo sadežev — učeno pravijo: plodored — sicer pa se zanašamo na vreme in še na dobrohotnost matere-narave. Nezaupljivo zremo na one, ki hočejo še na njivah kljubovati vremenu in dobrohotnost matere-zemlje s kemičnimi dodatki in drugimi modernimi izumi naravnost izsiliti.

Biti bomo morali previdni, da ne postanemo starokopitni. Če bi naš grunt znal govoriti, bi nedvomno pritrdil, da si zadnjih skrivnosti svoje prsti ne bo dal nikdar iztrgati. Potem pa bi široko zazijal in zaprosil: apna, apna mi dajte! Ker pa ne zna govoriti, kaže samo svoje, v suši rujavo ožgane grudi, blatnost in neprodirnost svojih brazd v času moče, rumenkasto kulturno rastlinje v brazdah in še razkošno bohotenje kislih nepridipravov od česminja na ozarah do kislice in grintovca sredi travnikov in polja.

Apna! Naj se zemlja prezrači in segreje, naj ob suši varčuje z vlago, ob moči pušča vlago v globine za drugo vreme. Naj se razkrojijo vse kisle snovi njenih plasti in se vsaj enkrat kulturne rastline nasrkajo tako potrebnega apnenca. rk.

Za vigred svetujejo žgano ali mešano apno pri gnojenju njiv. Za peščenine, travnike in pašnike je učinkovitejši zmleti apneni kamen, ki vsebuje ogljikovo kislino. Apno trosimo ob suhem vremenu na suha tla. Z brano ga spravimo v zemljo. Na hektar porabimo 10 stotov žganega, 15 stotov mešanega apna ali 20 stotov apnenega kamna. Z hlevskim gnojem ali gnojnico gnojimo poapnano zemljo šele po 4 do 8 tednih.

Gradnjo stanovanj kmetijskih delavcev država izdatno podpira. Gospodarji dobijo najprej do 85% gradbene svote državnega posojila, katero odplačujejo letno s 4% ter državni prispevek 600 RM. Nudi nadalje ugodnosti pri davkih in predpisih. Gospodar pa mora izpolniti tudi nekatere predpogoje, za katere izve pri okrožnem kmečkem vodstvu. — Kmetje, ki najamejo oženjene kmetijske delavce, lahko zaprosijo za takozvano „Familienlandhilfe", katere namen je pritegniti čim več kmetijskih delavskih družin na deželo. Podpora se izplača samo, če so te družine brezposelne ali pa imajo svoj dom in letno delovno pogodbo s kmetom. Podrobnosti povedo krajevni kmečki vodje.

Zlaganje zemlje. V letu 1937 je bilo v starem rajhu zloženih 105.061 hektarjev. Posestniki raztresenih parcel so se medsebojno domenili o zamenjavi zemljišč, država je njihov domenek potrdila z raznimi ugodnostmi in danes so lastniki arondiranih posestev. Največ komasacij je bilo izvedenih v zahonih in južnih predelih države.

Žitno polje se krči. Na splošno je opažati, da se žitno polje krči. Temu je krivo naraščanje mest, širjenje industrije in grajenje širokih avtocest. Kljub krčenju obsega pa pridelek na-

rašča. Leta 1938 je bil pridelek v naši državi za 3.5 ton višji kot povprečni pridelek v letih 1933 do 1937. Večji pridelek je rezultat pospešnega obdelovanja, uporabe umetnih gnojil in skrbnejše obče obdelave.

Zanimivo ocenjevanje žitnega semena. Pozivi, naj zboljšamo seme, so navadno brezplodni. To je izkusila tudi kmetijska šola v mestu Neustadt ob Saali. V novejšem času je iznašla nov postopek navajanja k uporabi dobrega semena. Krajevni kmečki vodja skliče kmete in jim naroči, naj prinesejo nekaj svojega za setev namenjenega žita. Strokovnjaki seme nato ocenijo, a o svojih sodbah molčijo. Komisija napoti kmete, naj svoje seme sami očistijo, nakar sledijo poizkusi z različnimi prinešenimi semenskimi vrstami. Gospodarji se pri teh na lastne oči prepričajo o dobri ali slabi kakovosti svojih žit in so koj dostopni za razne pametne nasvete.

„Mešane rihte“. Tudi način prehrane se spreminja. Pred vojno si je ljudstvo želelo manj mastnih kot močnih jedil. Več se je uporabilo kruha in krompirja, pa manj masti in masla. Tudi sladkorja je bilo prej manj v domačem gospodinjstvu. Vrtna zelenjad je bila prav zaželjena. Počasi se je krušno žito, krompir, leča, fižol, mast, loj, zelje, repa, korenje umikalo boljši hrani. V zadnjem času pridobivajo mleko, sadje in zelenjad spet na ugledu in se uveljavlja kuhinja, ki upošteva rastlinsko in mesno hrano in ne prezira tudi sveže, zelene „košte“.

Slinavke in parkljevke kmalu ne bo več. V februarju je bilo v Vzhodni marki okuženih 936 hlevov v 339 občinah. Izza minulega poletja je število prvič padlo pod 1000; še v novembru je bilo okuženih nad 10.500 hlevov v 917 občinah. Bati se je, da ne bi se kuga pojavila v večji meri v vigredi. Zato je pozornost pred nevarno boleznijo še vedno prav umestna.

Konje često do krvi ranijo neprimerni komati in druga oprava. Ranjeni konji postanejo uporni in odpovedo pri težjem bremenu. Kako naj jih zdravimo? Dnevno namažemo rano z mazilom za rane. S komatom je treba takoj k sedlarju in za prvo dobo napravimo mehke ovoje na onih mestih, ki drgajo in ranijo konja.

Tržne cene. Posušen grah 54—67, krompir, beli 8 pf za kg, 40 pf za 5 kg, rumeni 43, Kipfler 12, belo zelje 26, rdeče 36, kislo 35, hren 1.—, česen 0.60, repa 10, kisla 30, rdeča pesa 33, fižol 27—40, leča 54—67, navadna jabolka 27—40, namizna 41—55, sirovo maslo 2.40—2.66, kokoši 1.33—1.50 (zaklane), 1.67 žive za kg, trda drva, kratka 2.66—3.33, mehka 2—2.66 RM za meter.

Zanimivosti iz vsega sveta.

Uspehi genialnega ruskega sadjarja.

V Rusiji je danes že v obratu mnogo tovarn za ustvarjanje novih in popravljanje znanih koristnih rastlin. Ako je treba kako rastlino popraviti, t. j. pridobiti ji ustrezajoče lastnosti, jo pošljejo v preizkuševališče. Tam jo križajo s kako istovrstno rastlino iz zbirke, ki so jo učenjaki nanesli z vseh delov sveta, in često se dobe prav presenetljivi uspehi.

Pred par leti je bilo preizkuševališčem naloženo, naj vzgoje vrsto pšenice, ki bi uspevala in dozorevala v severnih krajih, kjer doslej žito sploh ni raslo. S čestim križanjem so dosegli novo pšenično vrsto, ki ima z oneško pšenico skupno to lastnost, da ne pozebe, z drugimi pa to, da daje obilen plod. „Novinka“, kakor so jo imenovali, ima med očeti in dedi poleg oneške, rastoče ob jezeru Onega, še gališko, sibirsko in indijsko pšenico. Sejali so jo na 62 stopinji severne širine in je odlično prestala preizkušnje; kratko severno poletje ji je zadostovalo da je dala prav dobro žetev in debelo zrnje. Imela pa je napako, da se je seme pri žetvi močno osipalo. Iz zbirke so poiskali vrsto, ki se najmanj vsiplje in novinko še enkrat križali. To pot je dobila še primes skandinavske pšenice in zdaj je polnovredna severna pšenica.

Učenjakom se je tudi posrečilo križati ječmen s pšenico, pšenico s piriko (triticum repens), redkev z zeljem, zelje z gorčico. Danes imajo že zelenjavo, ki izvira od zelja, od redkve in od gorčice. Pri križanju žitaric je napravil važna odkritja tudi pokojni prof. Jesenko, ki ga ruski učenjaki v svojih razpravah s priznanjem omenjajo. Križanci pa se vedno le ne posrečijo. Tako je „raphanobrascica“, križanka iz zelja in redkve, dobila liste od redkve, korenino pa od zelja. Namen je bil ravno obraten, toda narava vselej ja ne posluša učenjakov. Spačenke pa niso zavrgli, marveč jo goje dalje, morda bo le pokazala kako dobro lastnost. Žito, ki so ga ustvarili v teh preizkušnjah, se danes ne seje samo na 62. stopinji, ampak še severneje. Na polotoku Koli imajo že obilen ječmenov pridelek, mala rdeča redkvica uspeva sedaj že na Spitzbergih. V leningrajskem okrožju, kjer so se prej razprostirale močvirne gošče pri Dnovsku, Solecku in Ostrovsku, leže danes obširna polja s križano pšenico in krasnimi travniki s požlahtnjeno travo.

Nič manj niso zanimivi oni oddelki preizkuševališč, ki jim pravijo rastlinske šole. Misel, da je treba semenu dati posebno izobrazbo, preden se vseje, se je rodila v glavi prof. Lisenka. „Šole“ so enostavni podi, orodje in učne pripomočke pa tvorijo: vedro za vodo, škropilnica, lopata, tehtnica, rovnica in toplomer. Šolanje obstoja v tem, da se semenu doda toplote ali mraza, teme ali svetlobe, kar bo pač rabilo, ko bo posejano. Ako se bo seme rabilo za ozimino, ga izpostavijo stalnemu mrazu od nič do dveh stopinj pod ničlo. Da seme začne kaliti, se poliva z vodo, da se ne vname, ga rahljajo in z lopato obračajo; kadar je zanj prehladno, ga zgrabijo na kup in pokrijejo z odejo.

(Konec prihodnjič.)

Pred trideseti leti.

Kaj vse je zapisal „Mir“ leta 1909?

Prijetno je brskati po starih letnikih nekdanjega našega tiska. Spomini se obujajo, mnoga radoznalost se pomiri in še marsikaka stara novost izve. Kaj torej je zapisal 28. letnik „Mira“, izhajajoč leta 1909:

Na Dunaju se je bila vršila razprava med zastopniki posameznih narodnosti stare monarhije. Uspeh je bil enak ničli in „Mir“ je pripomnil: „Enketa za narodno spravo se je razbila, kakor je bilo pričakovati. Sploh se nam zdi tako barantanje za narodno spravo odveč. Imamo § 19 osnovnega zakona, ki daje vsem narodom v Avstriji enakopravnost. Naj se izvaja ta in nepotrebna bo vsaka enketa.“ — Dne 24. marca 1909 so bile volitve deželnih poslancev splošne volilne skupine in 29. marca volitev poslancev kmečke skupine. V okraju Pliberk-Železna Kapla je bil izvoljen v splošni skupini France Grafenauer z 872 glasovi proti 277 glasovom protikandidata Leopolda Pristoua. V okraju Velikovec-Dobrla ves je bil s slovenskimi glasovi izvoljen posl. Florijan Ellersdorfer. In zmaga je naša — tako je zapisal „Mir“. S pomočjo socialdemokratov je bil za dež. glavarja izvoljen vitez pl. Metnitz.

V letu 1909 se prične gibati slovenska prosveta, zajeta v vrhovni organizaciji S. K. S. Z., prirejati začne socialne tečaje, zborovanja in prireditve, krajevna društva pa živahno sekundirajo s svojim delovanjem. Na binkoštni pondeljek se zbere do 500 rojakov v Št. Jakobu v Rožu na slavnostni občni zbor S. K. S. Z., posetijo ga med drugimi slovenski poslanci dr. Krek, Korošec, Pogačnik, Vrstovšek i. dr. — Prav živahno se giblje politično in gospodarsko društvo, ki na svojem občnem zboru 27. junija zahteva slovensko uradovanje pri sodnijah in železnicah, slovensko šolstvo in dvojezične uradne tiskovine. — V drž. zboru pa se Grafenauer pritožuje vsled premnogih krivic, med drugim omenja ljudsko štetje, kjer se je vpraševalo vprek po mili volji in „kljub vladnemu švindelnu naštelo na Koroškem 90.400 Slovencev, dočim jih je v resnici 120.000“. O šolah pove Grafenauer, da je v deželi 286 nemških, 84 takozvanih dvojezičnih in 3 slovenske. Bridko zvenijo poslančeve besede na račun šolske mizerije.

No in še kaj iz krajevne kronike leta 1909: Velikovčani si želijo železniške zveze s Sinčo vesjo, v Žrelcu inštalirajo za župnika dr. Janka Arnejca, v Št. Petru pri Grabštanju imajo v januarju 33 stopinj pod ničlo, na ziljskem Brdu igrajo „Kmeta-Heroda“, v Št. Jakobu govori č. g. Rožman (sedaj slovenski cerkveni vladika), sijajno se držijo Djekšanarji, V Šmarjeti pri Velikovcu igrajo fantje „Tri tičke“, v Hodišah otvori Pavlič Zdravko slovensko gostilno pri Kramarju, celovška „Bisernica“ priredi v Celovcu javno vrtno veselico, V Vetrinju lepo kresujejo na predvečer sv. Cirila in Metoda. Na Otmanjah se pojavi oslovski kašelj, v Štebnu daruje novo mašo č. g. Ožgan, na Žopračah pa č. g. Matej Weiss, selski občini uradno vzamejo pravico slovenskih vlog na oblasti, v celovško bogoslovje pohaja 18 Slovencev in 21 Nemcev, pripravlja se občni zbor zveze slovenskih koroških županov, v Štefanu na Zilji zmagajo Slovenci v vseh treh razredih in dobijo slovenskega župana.

Prorokovanje o papežih. Kadarkoli pride nov papež, se svet spomni tako zvanih Malahijevih prorokb. To je knjiga, ki navaja vse papeže od Kristusovega časa do konca sveta. Navedena niso sicer imena, pač pa nekaki pridevki, ki naj označijo posebno lastnost, pokolenje ali delo vsakokratnega papeža. Po teh prorokbah bi moral papežu Piju XI., ki je imel v njih pridevek „neustrašena vera“, slediti papež, ki bo „angelski pastir“. Potem bi bilo samo še šest drugih papežev in zadnji bi nosil ime Peter drugi. — Pomirljivo pri tej na sebi strašni prorokbi je, da je navadna, seveda zelo razširjena izmišljotina, ki naj bi bila pred stoletji vplivala na izvolitev nekega papeža, ki potem ni bil izvoljen.

1. april v radiu. To bo nekaj za naše paglavce! Cel dan se bodo oglašale po mikrofonu same živali. Jutro bodo otvorili slavčki in petelini, nato bodo kokodajskale kokoši in pute, čez dan bodo čuli lajež psov, rezgetanje konjev, riganje oslov, tulenje volov, vmes bodo koncertirali ptičji zbori, večerni zbor bodo izpolnili štirikraki pevci iz mlakuž in podzemski grili, v noč pa bodo imeli besedo „vasovalci“. Boste vprašali, v katerem radiu bo ta spored. Odgovorili bomo h 1. aprilu.

Vsak Švicar dobi puško. Švica se boji bodoče vojne. Že danes razpravlja zvezni svet o načrtih, ki bi ji omogočili uspešno obrambo. Med drugimi se bavi z mislijo, da bi dobili vsi moški v roke puško, vojaška služba bi bila podaljšana do 60. leta, za pisarne in bolnice bi se izvežbale ženske moči. Posebno bojazen ima Švica pred napadi iz zraka, proti katerim pripravlja posebno obrambo.

Čudežen sadež. V afriških tropah uspeva mala rdeča jagoda, ki je izredne vrednosti. Ima namreč to lastnost, da oslади vse, kar je kislega. Celo najbolj kisla citrona se spremeni v sladko, če se ji primeša sok rdeče jagode. Je torej nekak naraven saharin ter jo bodo skušali sedaj gospodarsko izkoristiti.

V Iranu se bodo ženili. Iranski prestolonaslednik je zasnubil najstarejšo sestro mladega egiptovskega kralja. Favzijo. Nevesta dospe 15. aprila s tremi princezami na kraljevski jahti v južno-iransko pristanišče. Ženin jo bo sprejel v prestolici, nakar se bodo pričele svečanosti, ki jih zaključijo ljudske veselice. Poroki pripisujejo političen pomen, ker stopa nevestin brat, egiptovski kralj Faruk, vedno bolj v ospredje kot vodja bližjega Orienta.

Ženske imajo prednost. — Malega Pepčeta poučuje oče, naj bo vedno kavalir: „Kadar kaj dobiš, daj najprej mami, tetki in sestrici, potem daj šele meni in vzemi sam!“ — Pepče si je očetov nauk vzel hudo k srcu in očeta v svojem filozofiranju nekoč vprašal: „Ata, ali je naša koza Minka tudi ženskega spola?“ — Oče je seve pritrdil. Ko je drugega dne tetka delila slaščice, je Pepče s svojim deležem nekam izginil in se nato radostnega obraza pojavil pred očetom in mu ponudil čokolado. Ponosen je zrl očka sad svoje vzgoje in pohvalil Pepčeta, ki je pripomnil: „Sem jo dal Minki polizat, pa je ni hotela!“

Bogastvo je prikvartal. V Anglijo je dospel Američan Brice, ki ga štejejo med bogataše. Časnikarjem je pripovedoval, kako je pred 10 leti kot preprost delavec na farmi kvartal z bogatim lastnikom zlatega rudnika. Nekoč sta igrala do ranega jutra, bogatašu je primanjkalo denarja, pa je zastavil za eno igro ves svoj rudnik proti Bricejevemu dobičku. Bogataš je igro izgubil, Brice je postal naenkrat milijonar. Od tedaj ni več jemal kart v roke.

Zoper kaj vse se zavarujejo. Mi poznamo zavarovanja proti požaru, toči, vlomom, za slučaj smrti in še nekatere druge. To so Angleži in Amerikanci že večji kampeljci! Tam se zavarujejo zoper dvojčke, plešo, za poroko tastov in tašč, za veliko doto, dolgo starost, prijetne svake in svakinje itd. Ogromno angleško zavarovalno podjetje Lloydsov n. pr. sprejema police proti vsem „rizikom življenja in vsem mučnim možnostim“. Le v prav izrednih slučajih zavarovanje odklonijo. Podjetje cveti, njegov obrat pa stalno narašča. Nek londonski hudomušnež je nekoč menil, da bi zavarovalnica še bolje uspevala, če bi zavarovala zemljane proti peklu za nebesa. Tudi najvišje premije bi ne bile pretirane. A tega oddelka še niso uvedli.

Mir, mir!

Naj navedemo nekatere izjave državnikov velikih držav za evropski mir:

Adolf Hitler: **„Verujem v dolgi, trajni mir. Verujem, da bi, če bi ustavili hujskarijo judovsko-mednarodnega tiska, bil sporazum med narodi že davno dosežen. Samo ti elementi in nihče drugi hočejo vojno“.**

Mussolini: **„Evropa se nahaja pred mnogimi potrebami. Nedvomno pa je od vseh potreb najmanj nujna ona, ki naj poveča število sovraštev, ki se tako često pojavljajo na mejah raznih držav.“**

Chamberlain: **„Ubral sem med tremi možnostmi, med vojno, umikom in posredovanjem, pot posredovanja, ker Anglija vojne ni hotela in je noče.“**

Daladier: **„Niti trenutek nisem nehal z vsemi svojimi močmi delati na to, da ohranim mir.“**

Par za smeh

Zakaj podnevi ne moli. — Mala Angelica zelo rada uboga mamico, kadar ji zvečer nagovarja, naj zmoli svojo večerno molitvico. Težave in preglavice pa dela mali mamici po jutrih. Nekega dne zgrabi mater nevolja in trdo vpraša Angelico, zakaj ne uboga. Globoko užaljena odgovori mala: „Saj zjutraj me ni strah!“

Velikonočni predokusi. — Mali Franček otepava kos potice. Naenkrat steče k mamici, jo pocuka za krilo in jadrno vpraša: „Mama, ali ima rozina tudi noge?“ — Mama začudena odvrne: „Ne! Rozina nima nog.“ — „Joj, potem sem pa ravnokar muho pojedel!“.

Urednik: Dkfm. Vinko Zwitter, Klagenfurt, Achatzelgasse 7. – **Upravnik:** Rado Wutej, Klagenfurt, Schüttgasse 9. – **Založnik:** Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem. — Tiskarna J. Leon sen., Klagenfurt, Domgasse 17. — Veljavna je inseratna tarifa 1. — Povprečna naklada v 4. četrtletju 1938: nad 2200.